

— Enskilda organisationer från Nord har en roll att spela i Afrika, men man måste vara medveten om hur den rollen ser ut. Annars reproduceras och legitimeras de system och strukturer som de koloniala makterna hade och som i dag representeras av neoliberalism och imperialism.

»Alla organisationer är politiska – vare sig de vill det eller ej«

Det säger Issa G Shivji på frågan om det är någon idé att utländska enskilda organisationer arbetar i Afrika. Tidigare i år skrev han en akademisk text om enskilda organisationers roll och framtid i Afrika, där han kritiserar deras tystnad kring vilka de är och varför de är där.

Shivji är professor i juridik vid universitetet i Dar es Salaam, Tanzania, och känd världen över bland annat för sina kritiska arbeten kring neoliberalism, imperialism och globalisering. På besök i East London, Sydafrika, utvecklar han tankarna.

– Jag menar att man som organisation inte ska lura sig själv och säga att man inte är politisk. Alla organisationer är politiska. Att säga något annat är lögn. Organisationer skulle kunna spela en större roll i att förändra relationen mellan Nord och Syd än vad de gör i dag. Min kritik handlar om att det finns ett antal saker som gör att många organisationer egentligen inte arbetar för en verklig förändring. De förstår bland annat inte var de befinner sig i historien.

Issa G Shivji menar att organisationernas sätt att se på sig själva som opolitiska är en filosofi och ideologi som grundar

sig i neoliberalismen eller globaliseringen. För att förstå att det innebär en fortsatt kolonisering och utnyttjande av dem man arbetar tillsammans med, måste man också förstå Afrikas historiska kontext.

– Fattigdom är ingen isolerad företeelse, det är ett symptom på något mycket större. Man kan ju ställa sig frågan varför Afrika både är den rikaste och fattigaste kontinenten. Här finns enorma resurser – hur förklarar man då att Afrika inte är rikt? undrar Shivji.

»Många organisationer arbetar egentligen inte för verklig förändring. De förstår bland annat inte var de befinner sig i historien.«

I SIN TEXT GÅR HAN IGENOM den afrikanska historien. Han börjar med slavhandeln, som raserade sociala strukturer i många afrikanska samhällen. Kolonialmak-

terna forsatte sedan på denna väg genom att till exempel dra upp gränser för de olika länderna utan att ta hänsyn till etniska gruppers geografiska tillhörighet.

Kolonialmakterna etablerades inte för att utvinna de enorma resurserna i Afrika för Afrikas befolkning, utan för att exportera råvaror till västvärlden och sedan sälja tillverkade produkter.

Den underliggande ekonomiska logiken var att den kolonia-

la ekonomin skulle exploatera Afrikas resurser, såväl naturen som människorna, för att hålla hjulen snurrande i den egna ekonomin. Samtidigt förtryckte och nedvärderade de koloniala makterna och deras utövare de afrikanska människorna. Dessa ansågs lata och inkapabla att lära sig eller vara entreprenörer. Man ansåg också att de inte kunde bestämma själva och därför skulle disciplineras.

NÄR SÅ FRIGÖRELSEN KOM skulle de nya staterna transformeras från brutala koloniala stater till nationella fungerande samhällen. Under den första tiden av oberoende visade de afrikanska ekonomierna en ganska modest tillväxt, modest i jämförelse med andra kontinenter men imponerande med hänsyn till de omständigheter som rådde vid befrielsen. Fler människor än tidigare kunde gå i skolan och högskolestudier, som inte ens fanns i många koloniala stater, introducerades. Hälsostatistiken visade också förbättringar.

Under den här perioden tog utvecklingsländerna många lån. Oljepengar, som ackumulerades av internationella banker, lånades ut till låg ränta under oljekrisen 1973. I slutet av 70-talet steg räntorna och lånen blev istället stora bördor för låntagarna. De afrikanska länderna kom i djup kris. 80-talet blev allmänt omtalat som det förlorade decenniet för Afrika.

Samtidigt genomfördes strukturanpassningsprogram i många utvecklingsländer och ekonomierna tvingades in i ett kapitalistiskt system.

RESULTATET VAR FÖRÖDANDE i många länder, skriver Shivji. Sociala indikatorer som utbildning, hälsa och livslängd blev alla sämre. Industrialiseringen gick bakåt och det som åstadkommit av de nationalistiska staterna las i spillror.

Detta bidrog till att bistånd från västvärlden nu blev förknippat med allt fler förbehåll. Kraven kunde vara politiska och handla bland annat om flerpartisystem och mänskliga rättigheter. Politiskt beslutsfattande och upprättande av regelverk försvann ur händerna på de afrikanska staterna och hamnade istället hos konsulter från väst.

Västvärlden sa också till Afrika att antingen integrerar ni er med den globaliserade världen eller så kommer ni att bli marginaliserade. Detta betydde att Afrikas ekonomier skulle integreras djupare i den globala ekonomin, vilket i sin tur betydde att mer privat kapital, det vill säga utländskt kapital, skulle driva utvecklingen. Inom denna neokoloniala diskurs blev de afrikanska

staterna och myndigheterna demoniserade som korrupta, inkapabla och omöjliga att lära. De behövde utländska rådgivare som övervakade vad de gjorde.

SAMTIDIGT BLEV DE AFRIKANSKA FOLKEN, som borde vara de som drev utvecklingen, reducerade till kroniskt fattiga. De diskuterades på oändliga seminarier om strategier för att bekämpa fattigdom. De fattiga deltog inte själva, utan representerades av enskilda organisationer från Nord.

– Det finns många välmående människor inom dessa organisationer. Människor som vill skapa en bättre värld. Men

för att kunna göra det måste man förstå världen. Organisationerna föddes i skötet av neoliberalismen och arbetar i det stora imperialistiska projektet vare sig de vill eller ej, säger Shivji.

Shivji menar att de enskilda organisationernas roll i Afrika är del av den neoliberal organisatoriska och ideologiska framfarten. Dessa organisationer presenteras som den tredje sektorn. De andra två är staten och det privata näringslivet. Denna ideologiska presentation stämmer också överens med den bild som organisationerna själva har.

Men den är falsk, menar Shivji. Det är inte ovanligt att en enskild organisation får i uppdrag av en regering att göra ett jobb som regeringen egentligen skulle ha gjort och som finansieras av en bidragsgivare, som i sin tur är finansierad av en utländsk regering.

DET ÄR HÄR DE ENSKILDA ORGANISATIONERNA måste välja sida. Man kan inte skilja politik och ekonomi åt, inte heller stat och civilt samhälle. I verkligheten är både politik och ekonomi och stat och civilsamhälle djupt sammanlänkade.

Ett exempel är när enskilda organisationer deltar i processer för att ta fram strategier och policydokument. Det gör dem politiska, eftersom detta är en angelägenhet för staten, menar Shivji.

– Jag tror inte att organisationer från Nord ska dra sig ur Afrika, men de måste bli medvetna om sin roll. Jag tycker också att de ska arbeta mer från sina egna länder. I civilsamhället i Europa finns massor av information som inte kommer befolkningarna i Afrika till del. Det skulle man arbeta med. Att sätta press där, i Europa, så att förändring sker.

MARI DAHL ADOLFSSON

The Silences in the NGO Discourse:
The Role and Future of NGOs in Africa, Issa Shivji 2006

»Man kan ju ställa sig frågan varför Afrika både är den rikaste och fattigaste kontinenten. Här finns enorma resurser – hur förklarar man då att Afrika inte är rikt?«